Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp─ E 106/2017 vp

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnan suurelle valiokunnalle perustuslain 97 §:n mukaiset selvitykset: valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia (E 106/2017 vp), EU:n kehittäminen; institutionaaliset kysymykset (E 96/2017 vp, EJ 1/2018 vp — E 96/2017 vp, EJ 6/2018 vp — E 96/2017 vp), vaikuttaminen EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen 2012 — rahoituskehyksen kokonaistaso (EJ 2/2018 vp — E 34/2017 vp) ja Ison-Britannian eroprosessi EU:sta (EJ 38/2017 vp — E 125/2016 vp).

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- perustuslakivaliokunta PeVL 59/2017 vp
- ulkoasiainvaliokunta UaVL 2/2017 vp
- tarkastusvaliokunta TrVL 1/2018 vp
- hallintovaliokunta HaVL 1/2018 vp
- lakivaliokunta LaVL 2/2018 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 4/2018 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 1/2018 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 2/2018 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 1/2018 vp
- talousvaliokunta TaVL 3/2018 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 1/2018 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 7/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies, yksikön päällikkö Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, valtioneuvoston kanslia
- johtaja Teija Tiilikainen, Ulkopoliittinen instituutti
- tutkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto
- dosentti Hanna Ojanen

Valmis
5.2

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon asiasta E 106/2017 vp:
- Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon asiasta E 96/2017 vp:
- Ahvenanmaan maakuntahallitus

Valiokunta on kuullut 16.3.2018 järjestetyssä tapaamisessa seuraavia suomalaisia Euroopan parlamentin jäseniä:
- Euroopan parlamentin jäsen Jussi Halla-aho
- Euroopan parlamentin jäsen Liisa Jaakonsaari
- Euroopan parlamentin jäsen Anneli Jäätteenmäki
- Euroopan parlamentin jäsen Pirkko Ruohonen-Lerner
- Euroopan parlamentin jäsen Petri Sarvamaa
- Euroopan parlamentin jäsen Paavo Väyrynen

Euroopan parlamentin jäsenet Heidi Hautala, Miapetra Kumpula-Natri ja Sirpa Pietikäinen ovat toimittaneet näkemyksensä valiokunnalle kirjallisesti.

VALTIONEUVOSTON SELVITYKSET

Eduskunnan suurelle valiokunnalle on marraskuussa 2017 toimitettu perustuslain 97 §:n mukaisesti valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia vuodelle 2018 (E 106/2017 vp). Vaikuttamisstrategiassa linjataan sekä valtioneuvoston kantoja EU:n toimielimissä käynnissä oleviin lainsäädäntö- ja muihin hankkeisiin että alustavia kantoja tiedossa oleviin keskeisiin tuleviin aloitteisiin. E-kirjelmässä 106/2017 vp esitettyjä kansallisia tavoitteita täydentävät kannat, joita esitetään valtioneuvoston kirjelmissä institutionaalisista kysymyksistä (E 96/2017 vp, EJ 1/2018 vp — E 96/2017 vp, EJ 6/2018 vp — E 96/2017 vp) ja rahoituskehysten kokonaistasosta (jatkokirjelmä EJ 2/2018 vp — E 34/2017 vp). Lisäksi valtioneuvosto on toimittanut suurelle valiokunnalle selvityksen Brexit-prosessista (EJ 37/2017 vp — E 125/2016 vp).

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Suuri valiokunta toteaa, että vuotta 2018 koskevassa EU-vaikuttamisstrategiassa kuvataan kattavasti valtioneuvoston tavoitteita yksittäisiin sektorikohtaisiin lainsäädäntö- ja muihin hankkeisiin, joita käsitellään EU-toimielimissä. Valiokunta pitää tällaista keskeisten hankkeiden listausta hyödyllisenä katsauksena, joka tukee eduskunnan työtä sen osallistuessa Suomen kantojen muotoiluun. Valiokunta ottaa jäljempänä kantaa tiettyihin keskeisiin sektorikohtaisiin kysymyksiin. Koska kyseiset hankkeet käsitellään eduskunnassa myös yksittäisinä perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisina U- ja E-asioina, valiokunta pidättäytyy hankkeiden yksityiskohtaisesta käsittelystä.

Lausunnossaan suuri valiokunta keskittyy käsittelemään vaikuttamisstrategiassa esitettyjä Suomen kannalta merkittäviä horisontaalisia kysymyksiä, joiden aikaperspektiivi ulottuu vuoden 2018 ylitse. Valiokunta katsoo, että näitä kysymyksiä ovat erityisesti EU:n institutionaaliset kysymykset, monivuotisen rahoituskehyksen (2021—) valmistelu, Brexit-neuvottelut sekä Suomen EU-puheenjohtajakauden (1.7.—31.12.2019) valmistelu. Lausunnossa jäljempänä esitettävät kannat täydentävät valiokunnan EU:n kehittämisestä joulukuussa 2017 hyväksymää lausuntoa SuVL 9/2017 vp. Keskeisenä horisontaalisena kysymyksenä on pidettävä myös EMUn kehittämistä koskevia kysymyksiä. Valiokunta ottaa EMU-kysymyksiin, ml. sen institutionaaliset ja kehys- ja budjettikysymykset, kantaa erillisellä lausunnolla valtioneuvoston asiaa koskevien kirjelmien pohjalta (E 115/2017 vp, U 4/2017 vp, U 5/2015 vp) erikoisvaliokuntien asiaa koskevien lausuntojen valmistuttua.

Institutionaaliset kysymykset ja päätöksenteon tehostaminen

Suuri valiokunta katsoo, että EU-maiden valtion ja hallitusten päämiesten helmikuussa 2018 pidetyn kokouksen tuloksia EU:n institutionaalisesta kehyksestä on pidettävä Suomen kansallisen vaikutusvallan kannalta myönteisinä.

Suuri valiokunta pitää perusteltuna päämiesten linjausta siitä, että vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa käyttöönotettua kärkiehdokasmenettelyä (Eurooppa-neuvosto on velvollinen ehdottamaan vaalit voittaneen poliittisen ryhmän kärkiehdokasta Euroopan komission puheenjohtajaksi) ei virallisteta, vaan komission puheenjohtajan valinta toteutetaan jatkossakin tavalla, joka varmistaa EU:n perussopimusten määräysten puitteissa riittävän jäsenvaltioiden liikkumavaran ja vaikutusvallan valintatilanteessa. Vastaavasti valiokunta pitää oikeana ratkaisua siitä, ettei Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajuuksia yhdistetä eikä ylikansallisia listoja oteta käyttöön kevään 2019 europarlamenttivaaleissa. Vuoden 2024 europarlamenttivaalien vaalitavasta on hyvä käydä hyvissä ajoin keskustelua ennen tulevia vaaleja. Jäsenmaiden keskinäisen tasa-arvon ja kansalaisten EU:ta kohtaan kokeman luottamuksen sekä kunkin jäsenvaltion erityisolosuhteiden tuntemuksen varmistamiseksi tulee EU:n komission valinnassa jatkaa sillä periaatteella, että EU:n komissiossa on jäsen jokaisesta jäsenvaltiosta.

Suuri valiokunta uudistaa lausunnossaan SuVL 9/2017 vp esittämänsä kannan siitä, että kaikessa institutionaalisia kysymyksiä koskevassa päätöksenteossa on otettava lähtökohdaksi seuraavat periaatteet.

EU:n institutionaalisen kehyksen tulee vahvistaa EU:n yhtenäisyyttä, kansanvaltaisuutta ja toimintakykyä. EU:n toimielimillä on jatkossakin oltava omat selkeät, EU:n perussopimusten mukaiset asemansa ja tehtävänsä. Mahdolliset uudistukset eivät saa välillisestikään horjuttaa EU:n toimielinten välistä tasapainoa (PeVL 59/2017 vp — E 96/2017 vp) tai jäsenvaltioiden voimasuhteita tai heikentää komission tai muiden toimielinten hyväksyttävyyttä sen paremmin kansalaisten kuin jäsenvaltioiden hallitusten ja parlamenttien silmissä. Muutokset eivät myöskään saa heikentää pienten jäsenvaltioiden asemaa suurten eduksi. Perustuslakivaliokunta painottaa lisäksi sitä, että institutionaalisen kehittämisen tulee luoda osaltaan edellytyksiä EU:n demokraattisen legitimiteetin ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistumiselle sekä perus- ja ihmisoikeuksien suojelulle ja niiden edistämiselle (PeVL 59/2017 vp — E 96/2017 vp). Suuri valiokunta on lausunnossaan

SuVL 9/2017 vp korostanut myös kansallisten parlamenttien vaikutusmahdollisuuksien turvaamisen ja kansallisen parlamentaarisen vastuukatteen vahvistamisen merkitystä.

Edellä esitetyillä perusteilla suuri valiokunta pitää Yhdistyneen kuningaskunnan eron seurauksena Suomelle allokoitua lisäpaikkaa Euroopan parlamenttiin myönteisenä muutoksena nykytilaan, eikä Euroopan parlamentin esitystä ole syytä vastustaa.

Suuri valiokunta on päättänyt pyytää suuren valiokunnan työjaoston kokouksessa 7.3.2018 Ahvenanmaan maakuntahallitukselta asiasta kirjallisen lausunnon, joka on toimitettu valiokunnalle 13.3.2018. Lausunnossaan maakuntahallitus kuvaa asiasta Suomen EU-jäsenyyden aikana käytyä valtiosääntöoikeudellista keskustelua. Maakuntahallituksen vakiintuneena kantana on ollut, että Ahvenanmaan kansainvälinen erityisasema ja itsehallinto sekä maakunnan EU-jäsenyyden myötä EU:lle siirtynyt toimivalta huomioiden olisi perusteltua, että Ahvenanmaalla olisi oma edustaja Euroopan parlamentissa.

Suuri valiokunta panee merkille, että pääministeri Juha Sipilä on raportoidessaan valiokunnalle 23.2.2018 pidetyn EU:n valtion ja hallitusten päämiesten kokouksen tuloksia todennut, että hallitus aikoo kuulla Ahvenanmaan maakuntaa Suomelle tulevan lisäpaikan käytöstä. Valiokunta pitää kuulemista tarkoituksenmukaisena. Valiokunta toteaa kuitenkin, että Suomesta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten vaalipiiristä säädetään yhtenäisen eurooppalaisen vaalisäännön puuttuessa kansallisesti vaalilaissa (714/1998), eikä kysymys kansallisen lainsäädännön muutoksista kuulu suuren valiokunnan toimivaltaan.

Suuri valiokunta uudistaa lausunnossaan SuVL 9/2017 vp esittämänsä arvion siitä, että EU:n institutionaalisia puitteita ja päätöksentekomenettelyjä on ensisijaisesti uudistettava ja sen toimintaa parannettava ja tehostettava nykyisten määräysten puitteissa hyödyntämällä kaikkia EU:n perussopimusten tarjoamia mahdollisuuksia. Myös ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä neuvoston toimintakyvyn varmistamista ja Suomen aktiivista osallistumista asiaa koskevaan keskusteluun (UaVL 2/2018 vp).

Suuri valiokunta toteaa, että toimiva yhteiskunta ja toimivat markkinat sekä kansalaisten oikeuksien toteutumisen turvaaminen edellyttävät hyvää sääntelyä. Valiokunta uudistaa vakiintuneen kantansa siitä, että sääntelyn sujuvoittaminen ja toimivuuden edistäminen sekä hallinnollisen taakan keventäminen ovat oleellisia kaikessa EU:n toiminnassa ja toiminnan edelleen kehittämisessä. Säädösten on oltava selkeitä ja toimivia. Myös turhan sääntelyn purkaminen on ollut toistuvasti valiokunnan kansallista EU-politiikkaa koskevien lausuntojen kärkenä (mm. SuVL 3/2015 vp, SuVL 2/2017 vp, SuVL 9/2017 vp) ympäristönsuojelun, kuluttajansuojan, sosiaalisen suojelun ja työelämänormien taso kuitenkin turvaten.

Parhaimmillaan EU-tason sääntely takaa yhtenäisen toimintaympäristön ja tasapuoliset toimintaolosuhteet toiminnanharjoittajille, viranomaisille ja muille tahoille jäsenvaltioiden erillisten ja eri sisältöisten lainsäädäntöjen sijaan (SuVL 3/2016 vp). Kun sääntely katsotaan aiheelliseksi, myös tehokkaampaan seurantaan ja täytäntöönpanoon on panostettava. EU:ssa sovitut asiat on toimeenpantava ja yhteisiä sääntöjä on noudatettava. Myös instituutioiden kehittämistä on arvioitava tätä taustaa vasten.

Suuri valiokunta painottaa, että EU:n kehittämistä on jatkettava tavalla, joka varmistaa EU:n yhtenäisyyden Brexitin jälkeen. Ylikansallisista ja yhteisöllisistä päätöksentekomuodoista huolimatta EU:n toiminta ja suunta ovat aina riippuvaisia jäsenvaltioiden kansallisiin lähtökohtiin perustuvista tahtotiloista ja poliittisen sitoutumisen asteesta (SuVL 9/2017 vp). Valiokunta katsoo, että kaikkien mahdollisten muutosten osalta on tarkoin harkittava ja punnittava, millaiset muutokset ovat tosiasiassa omiaan lisäämään demokraattista legitimiteettiä Euroopan tasolla ja EU:n hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa.

EU:n on keskityttävä olennaiseen tuottamaan lisäarvoa kansallisiin toimiin nähden ja kunnioitettava toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta sekä kyettävä tuloksellisuuteen. Valiokunta katsoo, että EU:n lisäarvoksi on ymmärrettävä myös sen merkitys rauhan ja vakauden edistäjänä, globaalin eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisessä ja vaikuttajana kansainvälisissä neuvotteluissa ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Valiokunta muistuttaa, että EU on ennen kaikkea rauhanprojekti ja arvoyhteisö, jonka perustavanlaatuisiin arvoihin kuuluvat demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaate.

Rahoituskehysten valmistelu

Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan komissio esittelee toukokuussa 2018 ehdotuksensa monivuotiseksi rahoituskehykseksi (2021—), koheesio- ja maatalousrahoitus mukaan lukien. Tästä käynnistyy muodollinen neuvotteluprosessi, joka neuvostossa päättyy Eurooppa-neuvoston yksimieliseen päätökseen. Neuvotteluista tulee varsin todennäköisesti vaikeat muun muassa Yhdistyneen kuningaskunnan lähestyvän EU-eron vuoksi. Myös kehysten painopisteet ja maksuosuudet jakavat jäsenvaltioita. Merkittäviä kiistakysymyksiä sisältyy myös rahoituskehysten valmisteluun kiinteästi liittyvään yhteisen maatalouspolitiikan ja koheesiopolitiikan kehittämistyöhön. Rahoituskehysten valmisteluun tuovat haasteita myös ilmastonmuutokseen ja sen seurauksiin ja kasvaviin ilmastoriskeihin vastaaminen.

Valtioneuvosto on toimittanut suurelle valiokunnalle useita kehysten valmistelua koskevia kirjelmiä (E 34/2017 vp jatkokirjelmineen EJ 15/2017 vp, EJ 27/2017 vp, EJ 28/2017 vp, EJ 31/2017 vp, EJ 32/2017 vp ja EJ 2/2018 vp) Suomen tavoitteista ja ennakkovaikuttamisesta. Valiokunta pitää valtioneuvoston kantoja hyvänä lähtökohtana neuvotteluissa. Viitaten valiokunnan lausunnossa SuVL 9/2017 vp esitettyihin näkemyksiin — niitä tässä yhteydessä enää yksityiskohtaisesti toistamatta — valiokunta katsoo, että EU-rahoituksen pitää tukea nykyistä paremmin ja kestävämmin talouskasvua, työllisyyttä, osaamista ja innovaatioita, ottaa huomioon Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteet ja tukea sosiaalisten erojen kaventamista. Kehysten tulee myös vastata paremmin ajankohtaisia tarpeita, kuten muuttoliikettä ja puolustusyhteistyötä (ks. myös HaVL 1/2018 vp, PuVL 2/2018 vp). Suuri valiokunta korostaa EU:n rahankäytössä eurooppalaisen lisäarvon, tuloksellisuuden ja läpinäkyvyyden periaatteita.

Suuri valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on helmikuussa 2018 täsmentänyt kantojaan tavoiteltavasta kehysten kokonaistasosta jatkokirjelmässä EJ 2/2018 vp — E 34/2017 vp. Valtioneuvosto katsoo, että Yhdistyneen kuningaskunnan EU-ero on huomioitava täysimääräisesti kehysten kokonaistasossa. Tulevaisuuden EU27 ei voi jatkaa budjetin rahoittamista 28 jäsenmaan tasolla, vaan säästökohteita on löydettävä ja budjetin rakenteellisia uudistuksia tehtävä (ks. TaVL 3/2018 vp). Jäsenvaltioiden maksusitoumusten kokonaistason tulee asettua mahdollisimman lähelle ny-

kyistä jäsenmaiden yhteenlaskettua BKTL-prosenttitasoa. Tulevaisuuden EU27 ei voi jatkaa budjetin rahoittamista 28 jäsenmaan tasolla. Valtioneuvosto ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena rajata kokonaistasoa ehdottomaan 1 %:n tavoitteeseen.

Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston tavoitteenasettelua perusteltuna tasapainoisen kokonaisratkaisun saavuttamisen kannalta. Valtioneuvoston kanta vastaa hyvin valiokunnan linjausta siitä, että neuvotteluissa on painotettava tiukkaa budjettikuria kuitenkin yhdessä asetetut sisältötavoitteet turvaten ja Suomen maksuosuuden kohtuullisuuden ja oikeudenmukaisuuden varmistamista (SuVL 9/2017 vp). Tavoitteiden saavuttamiseksi valiokunta korostaa valtiovarainvaliokunnan tavoin kansallisten tavoitteiden selkeämpää priorisointia (valtiovarainvaliokunnan kannanotto EJ 2/2018 vp — E 34/2017 vp, 14.3.2018).

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta arvioi, että liikkumavara kokonaistasossa tukee Suomen neuvotteluasemaa sen tavoitellessa suhteellisesti korkeampaa saantoa maatalous-, tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa (ks. myös MmVL 1/2018 vp, SiVL 1/2018 vp, TaVL 3/2018 vp). Myös koheesiopolitiikassa on tavoiteltava suhteellisesti korkeampaa saantoa (HaVL 1/2018 vp). Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo koheesiopolitiikan osalta, että riittävän perusrahoituksen lisäksi Suomen liittymissopimuksessa mainittu Itä- ja Pohjois-Suomen harvan asutuksen erityisasema turvataan. Myös muut erityispiirteet, kuten Itämeri, arktisuus ja pohjoinen ulottuvuus, tulee huomioida rahoituksessa.

Suuri valiokunta pitää tärkeänä lisätä kunnianhimon tasoa kaikkia painopistealueita koskevassa EU-vaikuttamisessa. Onnistuminen Suomen keskeisten painopistealueiden saantotavoitteissa on Suomen nettomaksuaseman oikeudenmukaisuuden ja kohtuullisuuden arvioinnin kannalta olennaista kehyksen kokonaistason ohella.

Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan (raportti VNEUS2018-00161) omien varojen järjestelmää koskevista kysymyksistä on käyty vasta alustavaa keskustelua päämiestasolla pohjustamaan komission toukokuussa annettavan kehysehdotuksen valmistelua. Valiokunta toteaa, että se ottaa kysymykseen omista varoista kantaa valtioneuvoston toimitettua asiasta perustuslain 97 §:n mukaisen E-kirjeen omia varoja koskevan keskustelun täsmennyttyä. Valiokunta korostaa kuitenkin jo tässä yhteydessä tarvetta yksinkertaistaa omien varojen järjestelmää niin, että se on mahdollisimman läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Ensisijaisena tavoitteena tulee olla maksualennuksista luopuminen (SuVL 9/2017 vp).

Muita tärkeitä kysymyksiä, joihin suuri valiokunta haluaa rahoituskehysten jatkovalmistelussa ottaa kantaa, on muun muassa EU-rahoituksen ehdollisuuden lisääminen. Asiantuntijakuulemisissa on alustavasti arvioitu, että pöydälle voi tulla esityksiä, joissa rahojen käyttö kytketään tiiviimmin siihen, miten jäsenmaat turvaavat perusoikeuksien toteutumisen, noudattavat yhdessä sovittuja sääntöjä ja toimivat yhteisten arvojen, kuten oikeusvaltioperiaatteen, mukaisesti. Keskusteluissa on noussut esille mm. koheesiorahoituksen väliaikainen epääminen tilanteessa, jossa jäsenvaltio ei noudata EU:n perussopimuksia tai muuta lainsäädäntöä.

Lisäksi odotettavissa on, että EU-tasolla pyritään karsimaan sellaisia ohjelmia ja tukitoimia, jotka kuuluvat selkeämmin kansallisesti toteutettaviksi, toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Tärkei-

tä kysymyksiä liittyy myös siihen, voisiko jäsenvaltioiden omarahoitusosuuksia tietyissä tilanteissa kasvattaa esimerkiksi koheesiorahoituksessa ja verkkojen Eurooppa -välineen osalta.

Brexit-neuvottelut

Euroopan komissio julkaisi helmikuussa 2018 ehdotuksensa EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan väliseksi erosopimukseksi. Mukana on myös siirtymäkautta koskeva teksti. EU:n tavoitteena on saada neuvottelut päätökseen lokakuussa 2018 tavalla, joka mahdollistaa Yhdistyneen kuningaskunnan järjestäytyneen ja hallitun eron EU:sta.

Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että neuvotteluissa vaalitaan EU27:n yhtenäisyyttä ja että neuvottelutulos kunnioittaa EU:n sisämarkkinoiden ja tulliliiton perusteita ja oikeusjärjestelmän eheyttä Eurooppa-neuvoston hyväksymien suuntaviivojen ja yleisten asioiden neuvoston antamien yksityiskohtaisempien neuvotteluohjeiden mukaisesti. Tärkeimmät erosopimuksessa sovittavat asiat ovat kansalaisten saavutetut oikeudet ja niiden vastavuoroinen tunnustaminen, rahoitusratkaisu, jolla Yhdistynyt kuningaskunta kunnioittaa taloudellisia sitoumuksiaan, sekä Irlannin ja Pohjois-Irlannin välinen rajakysymys.

Suuri valiokunta arvioi, että Brexitin vaikutukset Suomelle liittyvät erityisesti talouteen, kauppaan ja suomalaisten arkeen Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Brexitin myötä Suomi myös menettää EU:n neuvottelupöydissä kumppanin, joka on jakanut yhteneväisiä näkemyksiä tietyissä linjakysymyksissä, kuten kilpailukyky, sisämarkkinoiden toimivuuteen liittyvät kysymykset, kauppapolitiikka ja EU:n varainkäytön laadun valvonta (ks. SuVL 6/2015 vp).

Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtioneuvostossa arvioidaan parhaillaan eri toimialojen näkökulmasta Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron ja myös komission sopimusluonnoksen merkitystä ja mahdollisia kansallisia vaikutuksia. Valiokunta pitää tällaista lähestymistapaa perusteltuna. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto myös jatkossa huolehtii siitä, että eduskunnan oikeudet myötävaikuttaa Suomen neuvottelutavoitteiden muotoiluun säilyvät koko neuvotteluprosessin ajan. Valiokunta pitää sille prosessin aikaisemmista vaiheista toimitettua aineistoa ja selvityksiä kattavina (E 125/2016 vp jatkokirjelmineen EJ 5/2017 vp, EJ 7/2017 vp, EJ 9/2017 vp, EJ 10/2017 vp, EJ 25/2017 vp, EJ 34/2017 vp, EJ 36/2017 vp ja EJ 38/2017 vp).

Suomen EU-puheenjohtajuuskausi

Suuri valiokunta on lausunnossaan SuVL 9/2017 vp korostanut strategisen suunnittelun ja tehokkaan vaikuttamisen merkitystä Suomen valmistautuessa toimimaan EU-puheenjohtajamaana vuoden 2019 jälkipuoliskolla (ks. myös TrVL 1/2018 vp, LiVL 4/2018 vp, SiVL 1/2018 vp, TaVL 3/2018 vp, TyVL 1/2018 vp). Valiokunnan mukaan Suomella on mahdollisuus puheenjohtajakauteen valmistautuessaan ja myös puheenjohtajakauden aikana olla aktiivinen toimija ja huolehtia siitä, että myös pohjoiseurooppalainen ja pienempien maiden näkökulma huomioidaan. Suuri valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin, että arktiset asiat on tuotava tiiviimmin osaksi EU:n politiikkoja Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskautta hyödyntäen.

Kuten tarkastusvaliokunta toteaa (TrVL 1/2018 vp), Suomen puheenjohtajuuskausi osuu EU-toimielinten vaihdokseen liittyvään murrosvaiheeseen. Eurooppa-neuvosto hyväksyy uuden strate-

gisen agendan 2019—2024 tulevine painopisteineen juuri ennen Suomen puheenjohtajakautta kesäkuussa 2019. Strateginen agenda on merkittävä, sillä se ohjaa EU:n työtä seuraavat viisi vuotta. Tulevana puheenjohtajamaana Suomella on hyvä mahdollisuus vaikuttaa sekä strategisen agendan prioriteetteihin että uuden komission työohjelmaan ja myös triomaiden (Romania-Kroatia-Suomi) ohjelmatyöhön.

Suuri valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että Suomen puheenjohtajakaudella pöydällä on merkittäviä horisontaalisia lainsäädäntö- ja muita kysymyksiä, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan suhteen määrittely EU:n ulkopuolisena kolmantena maana. Myös EU:n rahoituskehyksien viimeistely, ml. rahoituksen ehdollisuuteen liittyvät kysymykset ja kehyksiin liittyvä maatalous- ja koheesiopolitiikan uudistustyö jää mahdollisesti Suomen johdolla ratkaistavaksi.

Suuri valiokunta pitää myönteisenä sitä, että puheenjohtajakauden valmistelut on aloitettu pääministeri Sipilän johdolla maaliskuussa 2018 laajapohjaisen parlamentaarisen keskustelun kautta. Myös valiokunta on aikaisemmissa yhteyksissä painottanut, että puheenjohtajakautta tulee valmistella parlamentaarisesti jatkuvuuden varmistamiseksi tavoitteena rakentaa laaja ja kansalliset edut varmistava poliittinen yhteisymmärrys (SuVL 9/2017 vp). Parlamentaarisen valmistelun lisäksi tulee huomioida, että puheenjohtajakauden valmistelun tulee olla mahdollisimman avointa ja kansalaisyhteiskuntaa osallistavaa.

Suuri valiokunta pitää perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisia menettelyjä tässä työssä keskeisinä toimintatapoina ja katsoo, että Suomen puheenjohtajakauden jatkovalmistelujen edetessä on varmistettava eduskunnan perustuslain mukaiset oikeudet saada tietoa ja myötävaikuttaa puheenjohtajakautta koskevien kantojen muotoiluun.

Myös ulkoasiainvaliokunta katsoo, että puheenjohtajakauteen valmistautumisessa tulee parlamentaaristen vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi noudattaa vakiintunutta EU-asioiden käsittelyjärjestystä. Tämä edellyttää puheenjohtajakauteen liittyvien asioiden perusteellista käsittelyä suuressa valiokunnassa (UaVL 2/2018 vp). Ulkoasiainvaliokunnan tavoin suuri valiokunta pitää myös tärkeänä, että eduskunnan täysistunnossa käydään keskustelua Suomen puheenjohtajakaudesta hyvissä ajoin ennen asiaa koskevia ratkaisevia päätöksiä (UaVL 2/2018 vp).

Suuri valiokunta toteaa lopuksi, että se aikoo toimivaltuuksiensa puitteissa eri kokoonpanoissa kartoittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa Suomen puheenjohtajakauden kannalta tärkeitä kysymyksiä valtioneuvoston kannanmuodostuksen tueksi. Suuri valiokunta pyrkii myös tiivistämään yhteistyötään sekä suomalaisten europarlamentaarikkojen että muiden eurooppalaisten kumppaniensa kanssa eri foorumeilla.

Vaikuttamisstrategian painopisteiden tarkastelu

Suurella valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa esitettyyn toimintalinjaan sektorikohtaisten hankkeiden osalta. Valiokunta katsoo, että erikoisvaliokuntien toimialoiltaan esittämät näkökohdat tukevat sekä valtioneuvoston vaikuttamistyötä että EU-politiikan strategista ja pitkäjänteistä suunnittelua.

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp

Suuri valiokunta toteaa, että se on ottanut useaan vaikuttamisstrategiassa esille nostettuun vaikuttamiskohteeseen kattavasti kantaa aikaisemmassa lausunnossaan SuVL 9/2017 vp. Tässä joulukuussa 2017 hyväksytyssä lausunnossaan valiokunta käsitteli seuraavia strategisia kysymyksiä: sisämarkkinoiden päivittäminen, sosiaalinen Eurooppa ja kestävä hyvinvointi, globalisaation hallinta ja kauppapolitiikka, rahoituskehykset, maatalous ja metsätalous, energia- ja ilmastopolitiikka, kestävä kehitys ja Agenda 2030, muuttoliikkeeseen vastaaminen sekä turvallisuuden ja vakauden kysymykset. Valiokunta uudistaa tässä lausunnossa esitetyt näkemykset ja kiinnittää jäljempänä valtioneuvoston huomiota eräisiin erikoisvaliokuntien näkemyksiin, joita erikoisvaliokunnat ovat myös nostaneet esille muun muassa Suomen puheenjohtajakauden näkökulmasta.

Lakivaliokunta nostaa yhteisen arvopohjan puolustamisen, oikeusvaltioperiaatteen sekä ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittamisen keskeisiksi periaatteiksi, joita on vahvistettava kaikessa EU:n toiminnassa (LaVL 2/2018 vp). Suuri valiokunta yhtyy lakivaliokunnan lausuntoon ja painottaa oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista ja miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistämistä sekä jäsenvaltioissa että EU-tasolla instituutioiden sisäisessä työssä arvioimalla nykyistä paremmin myös toimien tasa-arvovaikutuksia. EU:ssa tarvitaan myös ennakollisten seurantamekanismien vahvistamista ja oikeusvaltion kehittämiseen liittyvää seurantaa.

Sekä lakivaliokunta että ulkoasiainvaliokunta painottavat, että oikeusvaltioperiaatteen rikkomisella pitää olla selvät seuraukset. On tärkeätä, että Suomi tukee vahvasti komission toimia oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen seurannassa ja siihen liittyvää sanktiomekanismia (LaVL 2/2018 vp, UaVL 2/2018 vp). Lakivaliokunta ja perustuslakivaliokunta katsovat lisäksi, että Suomen tulee aktiivisesti edistää EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen (PeVL 59/2017 vp — E 96/2017 vp, LaVL 2/2018 vp). Myös suuri valiokunta on lausunnossaan SuVL 9/2017 vp korostanut näiden periaatteiden ja tavoitteiden keskeisyyttä Suomelle ja EU:n toiminnalle. Suuri valiokunta pitää lisäksi tärkeänä vahvistaa EU:n perusoikeusviraston (FRA) asemaa EU:ssa.

Arvioidessaan EU:n sisäisen turvallisuuden kysymyksiä hallintovaliokunta (HaVL 1/2018 vp) edellyttää tarvetta tehostaa muuttoliikkeen hallintaan tähtääviä toimia ja vahvistaa EU:ta turvallisuusyhteisönä. Muuttoliikkeeseen vastaamiseksi tarvitaan toimien kokonaisuus, jolla muuttoliikepainetta voidaan kestävällä tavalla hallita ja vähentää sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Toimien tulee perustua ihmisoikeuksien täysimääräiseen turvaamiseen ja kunnioittamiseen kansainvälisten ja EU-velvoitteiden mukaisesti. Suuri valiokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että EU:ssa on ylläpidettävä mahdollisimman hyvää tilannekuvaa muuttoliikevirroista sekä painotettava toimia ihmissalakuljetuksen ja -kaupan sekä niiden seurannaisilmiöiden torjumiseksi ja edelleen tehostamiseksi. Valiokunta korostaa hallintovaliokunnan tavoin merkittäviä unionitason toimenpiteitä sekä yhteistyötä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Euroopan yhtenäisyyden ja vakauden säilyttäminen edellyttävät hallitsemattomien muuttovirtojen sijaan turvallisia ja hallittuja maahantuloväyliä niille, joilla on laillinen oikeus jäädä unionin alueelle. Terrorismin ja rajat ylittävän vakavan rikollisuuden torjunnassa oikea-aikaisen ja relevantin tiedon saanti, käsittely ja analysointi ovat välttämättömiä. Tietojärjestelmiä tulee käyttää voimassa olevan lainsäädännön mahdollistamalla tavalla täysimääräisesti. EU:n on yhdessä etsittävä keinoja hybridivaikuttamisen torjumiseen. Hybridivaikuttamisella on rajapintoja esimerkiksi useisiin rikostorjunnan osa-alueisiin, kuten kyberrikollisuus, rahanpesu ja kansainvälinen tiedonvaihto (HaVL 1/2018 vp).

Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi on aktiivisesti mukana EU-puolustusulottuvuuden syventämisessä. Ulkoisen turvallisuuden kannalta pysyvän rakenteellisen yhteistyön, EU:n puolustusrahaston toimeenpanon, puolustuksen säännöllisen arvioinnin toimeenpanon, EU:n kriisinhallinnan kehittämisen, hybridiuhkien ja EU-NATO-yhteistyön tulee olla puolustusvaliokunnan (PuVL 2/2018 vp) mukaan EU:n puolustusyhteistyön tiivistämisessä keskeisessä asemassa (ks. myös UaVL 2/2018 vp). Suuri valiokunta yhtyy näihin arvioihin toimivaltuuksiensa puitteissa. Valiokunta toteaa, että ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan lausuntojen EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (YUTP) koskevat arviot kuuluvat perustuslain 96 §:n mukaisesti ulkoasiainvaliokunnan toimivaltaan.

EU:n muun ulkoisen toiminnan osalta suuri valiokunta kiinnittää huomiota ulkoasiainvaliokunnan näkemykseen siitä, että strategiassa esitettyjen painopisteiden (naapurusto, lähialueet, kehityspolitiikka ja avoin sääntöperusteinen kauppajärjestelmä) lisäksi prioriteetiksi on nostettava Afrikka. Ulkoasiainvaliokunnan mukaan Afrikan merkitys, pakolaisuuden lisääntyminen ja myönteisten kehitysvaikutusten aikaansaaminen mantereella ovat EU:n kannalta niin merkittäviä asioita, että Suomen tulee kaikissa yhteyksissä korostaa EU:n ja Afrikan välisten suhteiden kokonaisvaltaista kehittämistä kohti strategista kumppanuutta. Tämän tulee tarkoittaa laaja-alaista yhteistyötä niin ulko-, kauppa- kuin kehitysyhteistyöpolitiikassa ja näiden politiikkojen vaikuttavuuden vahvistamista sekä kehitysyhteistyön koordinaation parantamista (UaVL 2/2018 vp).

Suuri valiokunta yhtyy ulkoasianvaliokunnan kauppapolitiikkaa koskeviin huomioihin (UaVL 2 / 2018 vp). Valiokunta korostaa EU:n yhteisen kauppapolitiikan merkitystä Suomelle. EU:n yhteinen vapaakauppaan perustuva kauppapolitiikka luo Suomen taloudellisten ulkosuhteiden toimintaedellytykset sekä talouskasvun pohjan. Valiokunta pitää tärkeänä EU:n toimia yhteisen kauppapolitiikan vahvistamiseksi samoin kuin avoimen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen kauppajärjestelmän edistämiseksi. Erityisesti Yhdysvaltojen perääntyminen vapaakaupassa jättää EU:n ainutlaatuiseen asemaan kansainvälisten kauppasopimusten solmimisessa. Tällä sektorilla EU:lla on nyt mahdollisuus todellisen johtoroolin ottamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä tämän mahdollisuuden hyödyntämistä (ks. myös SuVL 9/2017 vp).

Suuri valiokunta katsoo maa- ja metsätalousvaliokunnan (MmVL 1/2018 vp) tavoin, että paremman sääntelyn agendan ja sääntelytaakan keventämisen on jatkossakin oltava korkealla EU:n agendalla. Tärkeitä kysymyksiä maa- ja metsätalousvaliokunnalle ovat myös EU:n maatalouspolitiikan uudistaminen ja elintarvikeketjun toimivuuden parantaminen. Uudistuksessa pääperiaatteeksi on nostettava nykyistä yksinkertaisempi maatalouspolitiikka, joka kannustaa vastuulliseen tuotantoon ja mahdollistaa maataloustuotannon kaikilla alueilla. Vastaavasti raaka-aineiden saatavuus ja EU:n ja Suomen huoltovarmuus on turvattava. Suomi on tehnyt työtä viiden muun jäsenmaan kanssa maatalouden säännösten joustavoittamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Valiokunta korostaa, että tuotantoon sidottuja tukia tulee voida hyödyntää nykyistä laajemmin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toteutuessaan uudistus tuo kansallisesti huomattavasti nykyistä enemmän vastuuta maatalouspolitiikan toimenpiteiden suunnitteluun sekä ennen kaikkea vastuun politiikkaan liittyvän hallinnon yksinkertaistamisesta. Ilmaston muutoksesta johtuen äärioloSuhteet tulevat voimistumaan ja riskit kasvavat ruokaturvan ja huoltovarmuuden ylläpitämisessä. Tästä seuraa, että arvolisän tuottaminen tulee yhä tärkeämmäksi, jotta kestävää maataloutta voidaan harjoittaa myös jatkossakin.

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp

Suuri valiokunta katsoo, että EU:n tulee aktiivisesti toteuttaa ilmastopolitiikkaa, joka mahdollistaa Pariisin tavoitteiden saavuttamisen. Talousvaliokunta (TaVL 3/2018 vp) korostaa energia- ja ilmastokysymysten merkitystä Suomen EU-vaikuttamistyössä. Ympäristövaliokunnan lailla suuri valiokunta painottaa lisäksi tarvetta tukea EU:n ilmastopolitiikan yhtenäisyyttä, toimintakykyä ja edelläkävijyyttä. Ympäristövaliokunta korostaa lausunnossaan myös biodiversiteetin suojelun merkitystä Suomelle keskeisenä vaikuttamiskohteena (YmVL 7/2018 vp). Myös arktisten alueiden kysymykset on nostettava tiiviimmin EU:n agendalle. Ulkoasiainvaliokunta korostaa lisäksi arktisen alueen ekosysteemin säilyttämisen suurta merkitystä koko maapallolle ja ilmastonmuutoksen torjumiseen tähtäävien toimien keskeisyyttä (UaVL 2/2018 vp).

Useat erikoisvaliokunnat korostavat bio- ja kiertotalouden kasvu- ja toimintaedellytysten ja kasvupotentiaalin vahvistamista osana EU:n kasvu-, ilmasto- ja energiapolitiikan toimeenpanoa. Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta ja ympäristövaliokunta toteavat, Suomella on korkeaa osaamista puun jalostamisessa ja käyttämisessä eri käyttötarkoituksiin (MmVL 1/2018 vp, YmVL 7/2018 vp). Puupohjaisilla ratkaisuilla voidaan korvata uusiutumattomia luonnonvaroja ja fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja siten edistää sekä ilmasto- että kiertotalouden päämääriä ja vahvistaa myös EU:n muovistrategian toimeenpanoa ja sen tuloksellisuutta.

Suuri valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsäasioihin liittyvä vaikuttaminen ei ole saanut vaikuttamisstrategiassa riittävää huomiota, korostaen kuitenkin samalla sitä, että varsinaisen metsäpolitiikan tulee säilyä kansallisena. Tavoite on vahva kansallinen metsästrategia, joka ei kuulu EU:n toimivaltaan.

Suuri valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin sosiaalisen Euroopan tärkeyttä, mutta huomauttaa samalla, että sosiaalista ulottuvuutta käsitellään valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa suppeasti linjaamalla kantoja vain käynnissä oleviin tai suunnitteilla oleviin hankkeisiin. Valiokunta toteaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan (TyVL 1/2018 vp) tavoin, että työn murros edellyttää entistä enemmän huomion kiinnittämistä myös muuttuvan työn sosiaaliseen ulottuvuuteen sekä Suomen aloitteellisuutta sosiaalisen ulottuvuuden kysymyksissä. Valiokunta yhtyy myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemyksiin digitaalisten markkinoiden, alustatalouden ja muiden uusien työn tekemisen tapojen tärkeydestä Euroopan ja Suomen taloudelliselle kasvulle.

Suuri valiokunta korostaa, että työn, työelämän ja työmarkkinoiden muutoksessa on erityisesti pidettävä huolta nuorista. Nuorten työttömyys ja syrjäytyminen ovat vakavimpia yhteisiä eurooppalaisia ongelmia. Työllistymisen, työpaikkojen ja hyvinvoinnin luomiseksi on tärkeää kiinnittää huomiota osaamisen kehittämisen ja elinikäisen oppimisen tärkeyteen muuttuvassa työelämässä ja tehostaa aikuisten koulutusta ja kouluttautumista koko Euroopan alueella. Koulutus on työn ohella kestävin tapa torjua eri-ikäisten syrjäytymistä. Lisäpanostusta tarvitaan EU:n tulevaan toimintaan ja sen prioriteetteihin vaikuttamisessa sekä Suomen pitkän tähtäimen tavoitteiden esilletuomisessa.

Suuri valiokunta yhtyy talousvaliokunnan lausuntoon (TaVL 3/2018 vp) koskien digitalisaatiota ja sisämarkkinoita, jotka ovat olleet useiden vuosien ajan Suomen EU-vaikuttamisen painopisteitä. Valiokunta toteaa, että monet aihealueen kannalta keskeiset lainsäädäntöuudistukset ovat kuitenkin viivästyneet tai kaventuneet suunniteltua vaatimattomammiksi. Valiokunta yhtyy talous-

valiokunnan tavoin EU-vaikuttamisstrategiassa esitettyyn perusajatukseen mahdollistavasta sääntelystä ja ylisääntelyn välttämisestä.

Muita keskeisiä vaikuttamisen keskiöön kuuluvia kysymyksiä ovat digitaalisen talouden (ml. alustatalous ja tekoäly) kilpailukykyisten toimintaedellytysten tukeminen, EU:n teollisuuspolitiikan innovaatiovetoinen uudistaminen, liikenteen palvelumarkkinoiden ja infrastruktuurin tukeminen sekä liikenteen automaation edistäminen, eurooppalaisen koulutusyhteistyön ja elinikäisen oppimisen kehittäminen, sukupuoli- ja tasa-arvoa koskevien teemojen esille nostaminen, työn murroksen huomioiminen sosiaalista ulottuvuutta kehitettäessä sekä kestävän kehityksen edistäminen (ks. LaVL 2/2018 vp, LiVL 4/2018 vp, MmVL 1/2018 vp, SiVL 1/2018 vp, TyVL 1/2018 vp, YmVL 7/2018 vp).

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta esittää,

että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp

Helsingissä 21.3.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
2. varapuheenjohtaja Tytti Tuppurainen sd
jäsen Touko Aalto vihr
jäsen Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Kimmo Kivelä sin
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Mika Niikko ps
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Mikko Savola kesk (osittain)
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
varajäsen Riitta Myller sd
varajäsen Arto Pirttilahti kesk
varajäsen Juha Rehula kesk
varajäsen Eero Suutari kok (osittain)
varajäsen Ville Tavio ps
varajäsen Kaj Turunen sin

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Euroopan unioni on ihmiskunnan historian tärkeimpiä ja menestyksekkäimpiä kansainvälisen yhteistyön, rauhan ja vakauden projekteja. Vuosikymmenten kuluessa hiili- ja teräsyhteisöstä alkanut EU on kasvanut poliittiseksi unioniksi, jonka pohjana ovat sisämarkkinat ja joka tekee läheistä yhteistyötä useilla politiikan aloilla.

Hallitus on kuluvalla vaalikaudella linjannut Suomen EU-politiikkaa vuosittain suurelle valiokunnalle annetussa EU-vaikuttamisstrategiassa. Suuren valiokunnan vaikuttamismahdollisuudet ovat kuitenkin jääneet varsin vähäisiksi, sillä valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategian käsittely eduskunnassa on samana vuonna, jota vaikuttamisstrategia koskee. Eduskunnalla olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa hallituksen linjaamaan EU-politiikkaan, mikäli se saisi hyvissä ajoin käsiteltäväksi seuraavaa vuotta koskevan vaikuttamisstrategian.

Suuren valiokunnan sosiaalidemokraatit uudistavat aiemmissa eriävissä mielipiteissään (eriävä mielipide 1, SuVL 2/2017 vp ja eriävä mielipide 1, SuVL 9/2017 vp) esittämänsä kannan ja edellyttävät, että kerran vaalikaudessa tuodaan eduskunnan käsittelyyn perusteellinen EU-selonteko, josta käyvät ilmi hallituksen EU-politiikan strategiset tavoitteet ja painopisteet.

Hallituksen on myös varmistettava, että EU:n tulevaisuutta käsittelevän prosessin aikana eduskunta osallistuu säännöllisesti Suomen kannan muokkaukseen ja että Suomen EU-politiikan parlamentaarinen valvonta toteutuu. Tämä edellyttää, että EU-asioita käsitellään myös eduskunnan täysistunnossa.

Suuren valiokunnan sosiaalidemokraatit huomauttavat perustuslain Eurooppa-politiikan ohjausta koskevista säännöksistä: "perustuslain säännöksillä Euroopan unionin asioiden käsittelystä eduskunnassa pyritään turvaamaan Suomen perustuslaillinen järjestelmä ja Suomen valtioelinten toimivallan jako muuttumattomana tilanteessa, jossa unionin päätöksentekosäännöt voisivat aiheuttaa eduskunnan valtaoikeuksien tosiasiallista siirtymistä valtioneuvostolle ja virkamieskunnalle. (…) Säännöksellä halutaan turvata eduskunnan vaikutusmahdollisuudet valtioelimenä niissä aiemmin eduskunnan lainsäädäntö-, sopimuksenteko- ja budjettivaltaan liittyneissä asioissa, jotka ovat siirtyneet unionin päätöksenteossa ratkaistaviksi. Näissä kysymyksissä on välttämätöntä, että eduskunta voi lausua kantansa ehdotuksiin, ennen kuin ne tulevat asiallisesti ratkaistuiksi ja Suomea sitoviksi. (…) Suuren valiokunnan sosiaalidemokraatit korostavat perustuslain 96 §:n säännöksen tarkan noudattamisen tärkeyttä: säännöksen tarkoittamissa asioissa Suomen edustajien ei tule ilmaista Suomen puolesta kannanottoa EU:ssa päätettävään ehdotukseen ennen kuin eduskunta on ollut tilaisuudessa lausua siitä kantansa — sitä ennen Suomen kantaa ei ole" (SuVL 2/2008 vp, SuVL 3/2016 vp).

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp
Eriävä mielipide 1

Institutionaaliset kysymykset

Vuonna 2018 on EU-tasolla esillä useita institutionaalisia kysymyksiä. Keskustelu näistä kysymyksistä antaa mahdollisuuden tarkempaan tarkasteluun EU:n toimielinten kehittämisestä. Keskustelua tulee käydä avoimesti erilaiset näkökannat huomioon ottaen.

Suuren valiokunnan sosiaalidemokraattien näkemyksen mukaan vuonna 2014 europarlamenttivaaleissa käyttöönotettua kärkiehdokasmenettelyä on kannatettavaa jatkaa, koska menettely antaa koko EU:n alueella mahdollisuuden kansalaisille ottaa kantaa unionin kehittämistä koskeviin keskeisiin kysymyksiin.

Komission puheenjohtajan valinta tulee europarlamenttivaalien jälkeen tehdä EU:n perussopimusten määräysten puitteissa siten, että jäsenvaltiot esittävät ehdokasta, jonka on saatava taakseen Euroopan parlamentin enemmistö. Eurooppalaisten poliittisten ryhmien ennen vaaleja nimeämillä kärkiehdokkailla tulisi olla etusija jäsenvaltioiden valitessa ehdokastaan.

Ylikansallisia vaalilistoja (kansallisten ehdokkaiden rinnalle) ei tule ottaa käyttöön vuoden 2019 vaaleissa. Vuoden 2024 europarlamenttivaalien vaalitavasta tulee käydä keskustelu hyvissä ajoin ennen tulevia vaaleja.

Suuren valiokunnan sosiaalidemokraatit eivät näe perustelluksi yhdistää Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajuuksia. Jäsenmaiden keskinäisen tasa-arvon ja kansalaisten EU:ta kohtaan kokeman luottamuksen varmistamiseksi tulee EU:n komission valinnassa jatkaa sillä periaatteella, että EU:n komissiossa on jäsen jokaisesta jäsenvaltiosta.

Pyrkimys toimielinten tasapainoon ei kuitenkaan saa estää tarpeellista institutionaalisista kysymyksistä käytävää keskustelua EU:n hyväksyttävyyden lisäämiseksi kansalaisten keskuudessa.

Sääntely

Toimiva yhteiskunta ja toimivat markkinat sekä kansalaisten oikeuksien toteutumisen turvaaminen edellyttävät hyvää sääntelyä. Kuten valiokunnan lausunnossa todetaan, tulee säädösten olla toimivia ja selkeitä. Kirjaukseen sääntelyn purkamisesta on kuitenkin huomioitava, että sääntelyn purkamiselle on oltava asialliset perusteet. Tietyillä osa-alueilla, kuten ympäristönsuojelussa, kuluttajansuojassa sekä työelämänormien turvaamisessa, on EU-sääntely kannatettavaa. Sääntelyn purkamisesta ei siten pidä muodostua itsetarkoitusta. Sääntelyn purkamisen tulee perustua aina erilliseen harkintaan, ja sääntelyä on purettava silloin, kun sille on vahvat perusteet.

EU toimijana

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaan EU:lla on toimivaltaa silloin, kun se pystyy toimimaan tehokkaammin ja tuomaan enemmän lisäarvoa kuin mitä jäsenvaltiot kansallisin toimin. Toimenpiteiden on oltava suhteutettuja asetettuihin tavoitteisiin.

EU:ta ei kuitenkaan tule nähdä yksin tästä näkökulmasta, sillä EU on enemmän kuin sen toiminnan välitön mitattavissa oleva lisäarvo jäsenmaille. Historiallisesti Euroopan unioni on rauhan-

projekti ja arvoyhteisö, jonka perustavanlaatuisiin arvoihin kuuluvat demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaate. EU:n arvo on siten ymmärrettävä myös sen merkityksenä rauhan ja vakauden edistäjänä sekä muun muassa globaalin eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisessä ja esimerkiksi vaikuttajana kansainvälisissä neuvotteluissa ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

Rahoituskehysneuvottelut

Tulevan monivuotisen rahoituskehyskauden (2021—) neuvottelut käynnistyvät virallisesti EU:n komission julkistaessa keväällä ehdotuksensa monivuotisesta rahoituskehyskaudesta. Suuren valiokunnan sosiaalidemokraattien näkemyksen mukaan EU:lla on oltava tarkoituksenmukainen budjetti, jonka suhteellisesta tasosta voidaan pitää kiinni, kun menojen painotukset määritellään vastaisuudessa tarkemmin politiikkatoimien vaikuttavuuden ja tehokkuuden kautta. Olennaista arvioitaessa Suomen maksuosuutta EU:n budjettiin on verrata Suomen nettomaksua suhteessa BKTL:ään ja verrata sitä muihin nettomaksajamaihin. Valtiovarainvaliokunnan kannanottoon (EJ 2/2018 vp — E 34/2017 vp, 14.3.2018) viitaten Suomen on syytä priorisoida selkeämmin omat strategiset tavoitteensa rahoituskehysneuvotteluissa.

EU:n talousarviosta on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaisesti rahoitettava EU:n julkisia hyödykkeitä ja toimia, joita jäsenvaltiot ja alueet eivät itse pysty rahoittamaan ja joissa EU:n rahoituksella voidaan varmistaa paremmat tulokset. Budjetin sisällä Suomen linjan tulee olla priorisoida toimia, joilla on todennettua eurooppalaista lisäarvoa, kuten tutkimus- ja tuotekehitys. Linjassa sosiaalisen ulottuvuuden kanssa tulee painottaa sosiaalisten standardien nostamista ja sosiaalisten erojen kaventamista. Osin budjettia on perusteltua käyttää myös euroalueen erityistarpeisiin, joskin tällaisiin tarkoituksiin varattu rahoitus jää väistämättä merkitykseltään vähäiseksi.

Sosiaalisemman Euroopan rakentamisessa tulee hyödyntää tehokkaasti jo olemassa olevia rahastoja. Esimerkiksi Euroopan sosiaalirahaston tuella on Suomessakin toteutettu muun muassa nuorisotakuun Ohjaamo-keskukset nuorille ja tuettu omaehtoisen työllistymisen alueellisia hankkeita. Euroopan globalisaatiorahastosta Suomi on saanut tukea etenkin it-alan suuryritysten irtisanomisten yhteydessä työntekijöiden uudelleenkouluttautumiseen ja uuden yritystoiminnan tukemiseen. Rahastoja ja varojen myöntämistä tulee kehittää entistä läpinäkyvämmäksi ja tehokkaammaksi. Rahastoja tulee voida käyttää nykyistä joustavammin jäsenmaiden kohdatessa yllättäviä talous- ja työllisyyssokkeja.

Valtiovarainvaliokunnan kannanottoon (EJ 2/2018 vp — E 34/2017 vp, 14.3.2018) viitaten suuren valiokunnan sosiaalidemokraattien näkemyksen mukaan tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa tulee kattavasti tarkastella omien varojen kehittämistä. On arvioitava mahdollisia uusia vaihtoehtoja omiksi varoiksi sekä omien varojen tason suhteellista osuutta EU-budjetissa. Omien varojen käytön tulee tuottaa eurooppalaista lisäarvoa.

Vaikuttamisstrategiassa esitettyjen politiikanalojen tarkastelu

Viime vuosina EU:n oikeutus kansalaisten keskuudessa on ollut koetuksella, jonka palauttamiseksi EU:lta tarvitaan toimia, joilla edistetään kansalaisten hyvinvointia, vähennetään eriarvoisuutta sekä vastataan muun muassa työn murroksen tuomiin muutoksiin työelämässä. EU:n so-

siaalinen ulottuvuus on nostettava vahvemmin esille EU:n kehittämistä koskevassa keskustelussa ja sen on oltava EU-yhteistyön keskiössä.

Suuren valiokunnan sosiaalidemokraatit ovat esittäneet näkemyksiä EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseksi eriävässä mielipiteessään 1, SuVL 9/2017 vp ja uusivat tässä yhteydessä siinä esittämänsä kannan. Eriävään mielipiteeseen viitaten EU:n sosiaalisessa ulottuvuudessa on kyse kansalaisten oikeuksien ja perusturvan toteutumisesta. Sen kehittämisen tulee tarkoittaa työntekijöiden aseman vahvistamista, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääntymistä, kansalaisten oikeutta perusturvaan, koulutukseen, työhön ja toimeentuloon kaikkialla Euroopassa sekä demokratian vahvistamista niin jäsenmaissa kuin unionissakin. Sosiaalisen ulottuvuuden tavoitteiden tulee olla linjassa Eurooppa 2020 -strategian ja YK:n Agenda 2030 -ohjelman köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen tavoitteiden kanssa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

> *että yhtyen muilta osin valiokunnan kantaan katsomme, että edellä olevat näkökohdat olisi tullut ottaa lausunnon perustaksi.*

Helsingissä 21.3.2018

Tytti Tuppurainen sd
Jukka Gustafsson sd
Riitta Myller sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018 kokoaa valtioneuvoston kantoja ja alustavia näkemyksiä hyvin suurpiirteisesti. Strategian tulisi olla kriittinen EU:n ja EMU:n syventämistä kohtaan ja tarkemmin ohjata valtioneuvostoa. Suomen EU-jäsenyyden johtavana lähtökohtana on oltava kansallinen etu.

Euroopan unionin tulisi tuottaa Suomelle lisäarvoa lähinnä vapaakaupan muodossa. EU ei ole itsetarkoitus, vaan välinearvo. Emme pidä mielekkäänä ottaa Suomen päämääräksi unionin yhtenäisyyden, arvopohjan tai muun abstraktin käsitteen korostamista. Perussuomalaiset eivät näe tarpeellisena unionin vaikutusvallan ulottamista arvopolitiikan ohjaamiseen tai mielipidevaikuttamiseen. Vaikuttamisen tulee keskittyä kansallisen edun näkökulmaan.

Pidämme erityisen tärkeänä sitä, että uusiutuvan energian direktiivin bioenergian kestävyyttä koskevat linjaukset eivät uhkaa Suomen harjoittamaa vastuullista metsänhoitoa ja hakkuita, jotka ovat osa teollisuutemme selkärankaa. Ympäristöpolitiikan osalta Suomen EU-vaikuttamisen tulee keskittyä siihen, että muut maat huolehtivat ympäristövelvoitteistaan vähintään samalla tasolla kuin Suomi on jo huolehtinut, emmekä voi hyväksyä uusia velvoitteita itsellemme ennen tätä.

Käytännön toiminnan kannalta on tärkeää, että mahdolliset muutokset EU-politiikassa ovat ennakoitavissa ja että keskeiset periaatteet pysyvät ennallaan yli hallituskausien. Isossa kuvassa EU-vaikuttamisemme linjan tulee turvata teollisuutemme kilpailukyky, maamme huoltovarmuus ja ennen kaikkea kansallisen itsemääräämisoikeutemme säilyminen. EU-tason päätöksissä sekä niihin liittyvissä kansallisissa tavoitteissa tulee voida ottaa huomioon maksimaalisesti kaikki joustovara.

Perussuomalaiset toteavat, että hallitus ei ole esittänyt käyttökelpoista mallia EMU:n kehittämiseksi eikä ole varautunut siihen, että EMU joko hajoaa tai siitä eroaa tai on erotettava jäsenmaita lähivuosina. Näin ollen EMU:n kohtalo on sama kuin on aiemmin ollut kaikilla valuutta-alueilla, jotka on muodostettu hyvin erilaisista maista ja kansantalouksista. Suomen tuleekin laatia toimenpideohjelma EMU:n hajoamisen ja Suomen siitä eroamisen varalle.

Lausunnossa esille nostettua Ahvenanmaan europarlamentaarikon paikkaa emme pidä tarkoituksenmukaisena. Asia tulee selvittää ainoastaan lain vaatimassa minimissään, jonka jälkeen ainoa mahdollinen johtopäätös on paikan ottaminen Suomen tavalliseen kiintiöön, jollei parlamenttipaikkoja vähennetä Ison-Britannian paikkojen verran. Perussuomalaisten mielestä EU:n tulee kaventaa hallintoaan ja budjettiaan Ison-Britannian jättämän aukon verran. Osana rahoitusneuvottelujen prosessia tulee huolehtia siitä, että Suomen rahoitusosuus ei kasva.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä vastustaa jyrkästi EU:n kehittymistä kohti liittovaltiota. Euroopan kansoille ja kansallisvaltioille kuuluvaa poliittista päätäntävaltaa ei saa siirtää enempää EU:lle. EU:n liittovaltiomaisia rakenteita olisi sen sijaan perusteltua ryhtyä purkamaan hallitusti,

jotta päätäntävaltaa saadaan palautettua takaisin lähemmäs Euroopan kansoja. EU ei saa kehittyä tulonsiirtounioniksi, eivätkä yhteisvastuut euron pelastamiseksi saa kasvaa.

Perussuomalaiset torjuvat suunnitelmat määräenemmistöpäätösten lisäämisestä. Määräenemmistön käyttäminen on varsin harvoin Suomen etu. Sen sijaan tällaisen päätöksentekomenettelyn lisääminen lisää suurten EU-maiden valtaa. Perussuomalaiset vastustavat ylikansallisten vaalilistojen käyttöönottoa, komission ja neuvoston puheenjohtajuuksien yhdistämistä sekä mitään pakottavia kärkiehdokasmenettelyjä. Kansallisen komissaarin paikan on säilyttävä, ja Suomen komissaariehdokkaan valinnan tulee mielestänne kuulua Suomen Eduskunnalle.

Perussuomalaisten mielestä oikeusasioiden korostuminen EU:ssa ja oikeudenkäytön siirto EU:n elimille muissakin kuin nimenomaisesti kansainvälistä yhteistyötä vaativissa asioissa on huolestuttavaa. Mielestämme Suomen tulisi korostaa toissijaisuusperiaatetta eli omaa kansallista lainsäädäntöä asioiden ensisijaisena ratkaisukeinona. Uusiin avauksiin EU:n elinten tuomiovallan laajentamiseksi tulee suhtautua vähintäänkin kriittisesti.

Maahanmuuton ja muuttoliikkeen hallinnan suhteen ajattelu Euroopassa on järkevöitynyt vuoden 2015 turvapaikkakriisin jälkeen. Nyt tunnustetaan jo laajalti tuolloin vaatimamme periaatteet siitä, että rajojen sekä sopimusten on pidettävä. Käytännön toimia unionilta kuitenkin odotetaan lisää sen suhteen, että turvapaikanhakijoiden mielivaltainen liikkuminen maasta toiseen estetään ja pidemmällä aikavälillä siirrytään turvapaikanhaun siirtämiseen mahdollisimman pitkälle kolmansiin maihin unionin rajojen ulkopuolelle.

Perussuomalaiset kannattaa rajattua puolustusyhteistyötä esimerkiksi puolustusteollisuuden toimintaedellytysten helpottamiseksi, huoltovarmuutemme turvaamiseksi ja turvallisuuspoliittisesti tärkeän tiedon vaihdossa. Suomen ei kuitenkaan pidä olla mukana kehittämässä EU:n yhteistä armeijaa ja sotilasliittoa. Nato on jo vallitseva puolustusliitto suurelle osalle EU-maita, ja Suomi on valinnut liittoutumattomuuden tien. Suomalaisten tulee puolustaa Suomea, ei EU:ta.

Suomen tulee vaikuttamisessaan painottaa uusien yhteistyösuhteiden ja liittolaisuuksien löytämistä Euroopasta sellaisista maista ja puolueista, jotka korostavat kansallista etua ja EU:n päätösvallan keventämistä. Tässä tulee toimia ennakkoluulottomasti ja etsiä yhteistyösuhteita myös itäisen Euroopan maista. EU:n tulisi palata kohti alkuperäistä tarkoitustaan kauppaliittona.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtioneuvosto ottaa edellä mainitun huomioon.

Helsingissä 21.3.2018

Jani Mäkelä ps
Mika Niikko ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

EU kohtaa poikkeuksellisia haasteita monelta suunnalta. Unionin yhtenäisyyttä koettelevat Brexit, äärioikeiston ja populismin nousu ja näidenkin ilmiöiden taustalla oleva eriarvoisuus ja syrjäytyminen. On myös suuri huoli vakavasta humanitäärisestä kriisistä unionin rajoilla, ilmastonmuutoksesta sekä eräiden EU-jäsenvaltioiden, erityisesti Puolan ja Unkarin, oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia rapauttavasta kehityksestä.

Puolan ja Unkarin kohdalla on huomioitava, että EU:n on vaadittava jäsenmailtaan oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamista. On tärkeää, että valiokunta on yhtynyt esitykseemme, että tarvittaessa tulee olla mahdollista keskustella esimerkiksi jäsenmaiden koheesiorahoitukseen kohdistuvasta väliaikaisesta sanktioimisesta, mikäli jäsenmaa ei noudata EU:n perusarvoja.

EU:n rahoituksen ja uuden rahoituskehyksen laatimiseen haasteen asettaa Ison-Britannian EU-ero, valiokunta on myös ottanut tähän kantaa lausunnossaan. Valiokunnan näkemys liittyen Ison-Britannian lähtemiseen unionista onkin parantunut käsittelyn aikana, mutta siinä pitäisi näkyä kuitenkin vielä voimakkaammin vahvan EU:n puolustaminen ja ratkaisujen löytäminen rahoitusvajeen kompensoimiseksi. Vihreät suhtautuvat joustavammin Britannian EU-erosta johtuvan budjettivajeen kattamiseen. On tärkeää nähdä, että yhdessä EU:hun panostaminen tuo hyötyjä huomattavasti menoja enemmän. Vahva Euroopan unioni on Suomen kansallinenkin etu. Jos unionin talouspolitiikasta halutaan tehdä toimiva, EU:lle on annettava välineitä ratkoa ongelmia. Tämä koskee myös budjettia.

Kompromissin hakeminen on tärkeää keskusteltaessa Brexitin vuoksi syntyvän aukon täyttämisestä. Mikäli Britannian aiheuttamaa budjettivajetta ei saada muiden jäsenmaiden yhteistyöllä täysin kompensoitua, on myös pohdittava kriittisesti, mistä olisimme valmiita leikkaamaan rahoitusta. Rahoitusvajetta voisi paikata myös EU:n omia varoja kasvattamalla esimerkiksi ottamalla käyttöön lentovero. Lentoliikenne sisältyy jo nykyisellään päästökauppaan, mutta päästökauppa ei toimi.

Suomen EU-puheenjohtajuuteen on aikaa alle kaksi vuotta. Juuri kauttamme ennen on ollut europarlamentti- ja eduskuntavaalit, komissio on vaihtumassa ja EU:ssa on valtatyhjiö. Tarvitsemme kirkkaan vision siitä, mitä omalta kaudeltamme haluamme ja mihin haluamme EU:n keskittävän tarmonsa ja voimavaransa. On tärkeää, että hallitus on koonnut kaikki puolueet parlamentaariseen työryhmään. Haluamme ilmaista kiitoksemme, että parlamentaarisen työryhmän tärkeyden huomioimisen lisäksi valiokunta otti lausunnossaan huomioon esityksemme, että puheenjohtajakautta tulee valmistella mahdollisimman avoimesti ja kansalaisyhteiskuntaa osallistavalla tavalla.

Kiitämme, että valiokunta näki tarpeelliseksi kirjata lausuntoonsa esityksemme, että EU:n tulee aktiivisesti toteuttaa ilmastopolitiikkaa, joka mahdollistaa Pariisin tavoitteiden saavuttamisen. Pariisin ilmastotavoitteiden saavuttaminen on tulevaisuutemme kannalta yksi tärkeimmistä päämääristä, niiden saavuttamisen kannalta on myös tärkeää, että valiokunta ottaisi huomioon aina

biotaloudesta puhuttaessa, että sen ilmastollinen ja ympäristöllinen kestävyys on varmistettava. Emme saa jättää tuleville sukupolville taakkaa pilaantuneesta ympäristöstä ja elinkelvottomasta maapallosta.

Unionista on määrätietoisesti rakennettava kansalaislähtöinen ja aidosti kansalaistensa näköinen demokraattinen yhteisö. Institutionaalisia kysymyksiä arvioitaessa on tärkeää lähteä liikkeelle aina siitä, millainen muoto palvelee asetettua tavoitetta parhaiten. EU:ta johtavan komission kokoonpanon olisi tärkeää noudattaa Euroopan parlamentin poliittisia voimasuhteita. Alueellinen tasapaino tulisi kuitenkin edelleen ottaa huomioon, samoin kuin se, että komissiossa kumpaakin sukupuolta olisi edustettuna vähintään 40 %.

Aito hyvinvointi perustuu ihmisten tasa-arvolle ja luonnonvarojen käytön kestävyydelle, tämä on myös pidettävä kirkkaana mielessä maamme EU-politiikkaa tehtäessä. Siksi ihmisarvon, kansalaisten sosiaalisen hyvinvoinnin ja kestävän ympäristön turvaamisen tulee olla EU:n ytimessä. On tärkeää, että valiokunta on ottanut lausunnossaan huomioon Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteet. Agenda 2030:n tavoitteet tulee ottaa läpileikkaavasti huomioon EU:n yhteisestä rahoituskehyksestä päätettäessä. Unionin arvoja on aktiivisesti puolustettava, ja politiikan on myös rakennuttava niille.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

> *että muilta osin yhtyen osittain suuren valiokunnan kantaan katsomme, että edellä mainitut näkökohdat olisi tullut ottaa huomioon suuren valiokunnan lausuntoa annettaessa.*

Helsingissä 21.3.2018

Hanna Halmeenpää vihr
Touko Aalto vihr

ERIÄVÄ MIELIPIDE 4

Perustelut

Yleistä

Suomen tulee ajaa EU:ssa linjaa, jossa sosiaalinen oikeudenmukaisuus, kansalaisten hyvinvointi ja demokraattinen päätöksenteko on nostettu EU:n ytimeen. EU:ssa tulee keskittyä ratkaisemaan veroparatiisitalouden, vero- ja palkkakilpailun sekä muunlaisen sosiaalisen dumppauksen ongelmat, jotka nakertavat hyvinvointipalveluiden rahoituspohjaa ja lisäävät kansalaisten eriarvoisuutta. EU-yhteistyöllä tulee parantaa ihmisten hyvinvointia ja arjen turvallisuutta. EU:n pitää olla ilmastonmuutoksen hillitsemisessä, konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ihmisoikeuksien puolustamisessa edelläkävijä maailmassa.

Vasemmistoliitto viittaa tässä eriävässä mielipiteessään aikaisempaan eriävään mielipiteeseensä, jonka se on antanut suuren valiokunnan lausuntoon SuVL 9/2017 vp koskien valtioneuvoston selvitystä EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seurannasta. Siinä on tuotu laajasti esiin Vasemmistoliiton EU-linjat. EU-vaikuttamisstrategian osalta Vasemmistoliitto nostaa tässä yhteydessä esiin seuraavaa.

Muuttoliike

Muuttoliikkeen perimmäisiin syihin voidaan vastata kehityspolitiikan, konflikteihin puuttumisen ja ihmisoikeuksien edistämisen keinoin, ja tämän tulee näkyä unionin ulkosuhteissa, kansallisessa ulkopolitiikassa ja taloudellisina panostuksina. Yhteistyön lisääminen pakolaisten lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa ei saa tarkoittaa silmien sulkemista ihmisoikeusloukkauksilta, vastuun ulkoistamista pakolaisten auttamisesta tai turvapaikanhaun estämistä unionin alueelta.

Kiintiöpakolaisten vastaanottoa ja muita turvallisia reittejä tulee merkittävästi lisätä kansallisesti ja unionin laajuisesti. Samalla myös oikeutta hakea turvapaikkaa oikeudenmukaisessa turvapaikkamenettelyssä on kunnioitettava. Kieltoa palauttaa ihmistä vakavien ihmisoikeusloukkausten vaaraan on kunnioitettava kaikissa oloissa.

Jäsenmaiden turvapaikkajärjestelmien ja suojelun tason yhtenäistäminen ja keskinäisen vastuunjaon edistäminen ovat kannatettavia tavoitteita. Oikeudenmukainen ja sitova vastuunjako on myös Suomen etu. Harmonisoinnin tavoitteena tulee olla turvapaikkamenettelyn ja vastaanotto-olosuhteiden korkea laatu kaikissa jäsenmaissa. Pyrkimyksestä turvapaikanhakijoiden palautusten tehostamisesta konfliktimaihin, kuten Irakiin ja Afganistaniin, on luovuttava.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön osalta linjataan Suomen vaikuttamistyön painopisteiksi Pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PRY), EU:n puolustusrahaston toimeenpano, puolustuksen säännöllisen arvioinnin toimeenpano, EU:n kriisinhallinnan kehittäminen, hybridiuhat ja EU-Nato-yhteistyö.

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp
Eriävä mielipide 4

Vaikuttamisstrategiassa sanotaan myös, että "Suomi suhtautuu myönteisesti siihen, että EU-budjetin kautta puolustusyhteistyöhön kanavoitavan rahoituksen määrää lisätään" ja että "EU:n ja Naton yhteistyön tiivistämistä tulee jatkaa ripeään tahtiin".

Lisäksi suuren valiokunnan lausunnossa todetaan, että "Suomi on aktiivisesti mukana EU-puolustusulottuvuuden syventämisessä".

Vasemmistoliiton mielestä EU-puolustusyhteistyön syventäminen, eli PRY ja EU:n puolustusrahasto, vie unionia väärään suuntaan: EU:n yhteistä budjettia halutaan ryhtyä käyttämään asevarusteluun. Suomi sitoutuu siis kasvattamaan puolustusmenojaan samaan aikaan, kun palveluita ja sosiaaliturvaa leikataan.

Ratkaisu EU:n yhtenäisyyteen ei ole puolustusyhteistyön syventämisessä. EU:n militarisoinnilla ei ratkaista EU:n legitimiteettikriisiä ja Euroopan todellisia ongelmia. Näin ei myöskään lisätä rauhaa ja turvallisuutta Euroopassa, vaan lisätään aseteollisuuden voittoja ja kiihdytetään varustelukilpailua.

Sotilasvarustelun kiihdyttäminen ei myöskään vastaa Euroopan keskeisiin turvallisuusuhkiin ja epävakauttaviin tekijöihin, kuten ilmastonmuutokseen, väestön eriarvoisuuteen, työttömyyteen, köyhyyteen, terrorismiin sekä paljolti näistä syistä kasvaviin hallitsemattomiin pakolais- ja siirtolaisvirtoihin. Puolustusyhteistyön syventämisen sijaan Suomen tulee edistää jäsenmaiden välisen turvallisuusyhteistyön kehittämistä niin kansainväliseen terrorismiin, ihmiskauppaan kuin järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumiseksi.

EU:n puolustusyhteistyön tulee perustua lähinnä kustannussäästöjen hakemiseen hankinnoissa. Materiaaliyhteistyö tai muut yhteistyömuodot eivät saa johtaa puolustusmenojen kokonaistason nousuun eivätkä kansallisen harkintavallan kaventumiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Hankintayhteistyön ja muun kehitystoiminnan rahoituksen pitää tulla niihin osallistuvilta jäsenmailta, ei EU:n yhteisestä budjetista.

Vasemmistoliiton mielestä EU:n puolustusyhteistyössä on myös tärkeää, että Euroopan unioni ja Nato pidetään toisistaan erillään, sillä niiden perusajatukset lähtevät eri pohjalta. Nato on sotilasliitto, joka luottaa puolustuksessaan asevarusteluun. Unionin yhdentyminen on puolestaan lähtenyt taloudesta, ja EU:n vahvuus on aina ollut siinä, että se tuottaa turvallisuutta muilla keinoin kuin asevaraisesti. Vuoden 2012 Nobelin palkinto myönnettiin EU:lle rauhan, sovinnon, demokratian ja ihmisoikeuksien edistämisestä Euroopassa.

Kauppapolitiikka

Vasemmistoliiton mielestä EU:n kauppapolitiikassa tulee nykyistä paremmin turvata demokratia ja valtioiden mahdollisuus säännellä liiketoimintaa ympäristön ja kansalaisten turvaamiseksi. EU:n ei tule edistää muun muassa Ceta-sopimukseen sisältyvän investointituomioistuimen kaltaisia järjestelyitä, joissa sijoittajilla ja yrityksillä on yksipuolinen oikeus haastaa valtioita oikeuteen, kun ne katsovat intressiensä olevan uhattuina. Oikeusvaltioiden välillä sovittavissa kauppasopimuksissa tulisi lähteä siitä, että ristiriidat ratkaistaan ensisijaisesti kansallisissa tuomioistuimissa ja että kestävää kehitystä koskevat normit olisivat aidosti sitovia.

Valiokunnan lausunto SuVL 1/2018 vp
Eriävä mielipide 4

Ilmastopolitiikka

Suomen tulee tehdä paluu kunnianhimoisen ilmastopolitiikan edelläkävijäksi. Ilmastonmuutoksen torjunta ja muutokseen sopeutuminen ovat tämän päivän politiikan suurimpia kysymyksiä. Pariisin sopimuksen tavoite pysäyttää ilmaston lämpeneminen alle 1,5 asteen tulee koko ajan vaikeammaksi, kun aikaa kuluu. Globaalit päästöt kääntyivät jälleen kasvuun viime vuonna, kun muutaman vuoden ajan päästöjen kasvu ehti olla pysähdyksissä. Tällä menolla ilmakehän hiilimäärä ohittaa turvallisen rajan muutamassa vuodessa. Kahden asteen lämpeneminen tarkoittaa sellaista ilmastoa, millaista ihmislajin olemassaolon aikana ei ole maapallolla ollut.

Suomen ja Euroopan tulee näyttää esimerkkiä tieteelliseen tietoon pohjautuvan kunnianhimoisen ilmastopolitiikan toimeenpanossa. Ensi syksynä julkaistavan IPCC:n raportin perusteella päästövähennystavoitteita tullaan kiristämään. Suomen tulee edistää Euroopan päästöjen nopeaa vähentämistä ja hiilinegatiivisuuden saavuttamista hiilinieluja ja -varastoja kasvattamalla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 21.3.2018

Paavo Arhinmäki vas